Κυριακή Β' Λουκά: Ομιλία εις το «Καθώς θέλετε ίνα ποιώσιν υμίν οι άνθρωποι, και υμείς ποιείτε αυτοίς» (Αγ. Γρηγόριος Παλαμάς)

Categories : ΘΕΟΛΟΓΙΑ

Date : 4 Οκτωβρίου, 2008

Το Ευαγγέλιο Της Κυριακής (Λουκά στ΄ 31-36)

Και καθώς θέλετε ίνα ποιώσιν υμίν οι άνθρωποι, και υμείς ποιείτε αυτοίς ομοίως. Και ει αγαπάτε τους αγαπώντας υμάς, ποία υμίν χάρις εστί; Και γαρ οι αμαρτωλοί τους αγαπώντας αυτούς αγαπώσι. Και εάν αγαθοποιήτε τους αγαθοποιούντας υμάς, ποία υμίν χάρις εστί; Και γαρ οι αμαρτωλοί το αυτό ποιούσι. Και εάν δανείζητε παρ΄ ων ελπίζετε απολαβείν, ποία υμίν χάρις εστί; Και γαρ αμαρτωλοί αμαρτωλοίς δανείζουσιν ίνα απολάβωσι τα ίσα. Πλην αγαπάτε τους εχθρούς υμών και αγαθοποιείτε και δανείζετε μηδέν απελπίζοντες, και έσται ο μισθός υμών πολύς, και έσεσθε υιοί υψίστου, ότι αυτός χρηστός εστίν επί τους αχαρίστους και πονηρούς. Γίνεσθε ουν οικτίρμονες, καθώς και ο πατήρ υμών οικτίρμων εστί.

Μετάφραση (Λουκά στ΄ 31-36)

Όπως θέλετε να σας συμπεριφέρονται οι άνθρωποι, έτσι ακριβώς να τους συμπεριφέρεστε κι εσείς. Γιατί, αν αγαπάτε αυτούς που σας αγαπούν, ποια εύνοια περιμένετε από το Θεό; Αφού και οι αμαρτωλοί αγαπούν αυτούς που τους αγαπούν. Κι αν κάνετε καλό σ΄ αυτούς που σας κάνουν καλό, ποια εύνοια περιμένετε από το Θεό; Και οι αμαρτωλοί το ίδιο κάνουν. Αν δανείζετε σ΄ όσους ελπίζετε να σας τα επιστρέψουν, ποια εύνοια περιμένετε από το Θεό; Και οι αμαρτωλοί δανείζουν στους ομοίους τους για να τα πάρουν πίσω. Αντίθετα, εσείς ν΄ αγαπάτε τους εχθρούς σας, να κάνετε το καλό και να δανείζετε, χωρίς να περιμένετε να πάρετε πίσω τίποτε. Κι έτσι, ο Θεός, που είναι καλός ακόμα και με τους αχάριστους και τους κακούς, θα σας ανταμείψει με το παραπάνω και θα σας κάνει παιδιά του. Να είστε λοιπόν σπλαχνικοί, όπως σπλαχνικός είναι κι ο Θεός Πατέρας σας.

Αυτός που έπλασε μόνος τις καρδιές μας και παρατηρεί όλα τα έργα μας, αυτός ο οποίος ενεφανίσθη σε εμάς με σάρκα και μας ηξίωσε να γίνη διδάσκαλός μας, ζητεί τώρα από εμάς αυτά που παρεφθάρησαν για να τα αναπλάση, εκείνα ακριβώς που ενέβαλε στις ψυχές μας όταν στην αρχή μας έπλασε. Διότι απ΄ αρχής μας έπλασε καταλλήλους για την μέλλουσα διδασκαλία και ύστερα έδωσε την διδασκαλία κατάλληλο προς την αρχικήν πλάσι· δεν έκαμε τίποτε άλλο παρά να ανακαθάρη την ωραιότητα του πλάσματος που είχεν αμαυρωθή με την πρόσληψι της αμαρτίας. Αυτό δεικνύει με τον καλλίτερο τρόπον η σήμερα αναγινωσκομένη και προβαλλομένη από εμάς προς ερμηνείαν περικοπή του Ευαγγελίου: «Καθώς θέλετε», λέγει, «ίνα ποιώσιν υμίν οι άνθρωποι, και υμείς ποιείτε αυτοίς ομοίως». Καλώς προείπεν ο Προφήτης Ησαΐας ότι «λόγον συντετρημένον δώσει Κύριος επί της γης». Πράγματι σε αυτόν τον ένα και σύντομο λόγο συμπεριέλαβε κάθε αρετήν, κάθε εντολήν, σχεδόν κάθε καλήν πράξι και γνώμη. Γι΄ αυτό και κατά τον Ευαγγελιστήν Ματθαίον, αφού προέταξε αυτό ο Κύριος προσέθεσε «ούτος γαρ εστίν ο νόμος και οι προφήται». Πράγματι σε άλλο σημείον συγκεφαλαιώνοντας είπεν ότι σε δύο εντολές, στην προς Θεόν και προς τον πλησίον αγάπη «κρέμανται όλος ο νόμος και οι προφήται»· τώρα όμως συνήγαγε τα πάντα σε ένα και συμπεριέλαβε όχι μόνον την κατά τον νόμον και τους Προφήτες αρετήν, αλλά και κάθε αγαθοεργίαν γενικώς μεταξύ των αθρώπων· διότι τώρα νομοθετεί όχι σε ένα γένος μόνον, αλλά σε όλην την οικουμένην, ή μάλλον σε όσους συνδέονται με αυτόν δια της πίστεως, από κάθε έθνος κάτω από τον ουρανόν.

Και μάλιστα όχι μόνο συμπεριέλαβε, αλλά και έδειξε ότι κάθε μία από τις εντολές που εδόθησαν από αυτόν υπάρχει έμφυτος μέσα μας. Πράγματι αυτό είναι που και ο αδελφόθεος Ιάκωβος μας παραγγέλει λέγοντας· «αποθέμενοι πάσαν ρυπαρίαν και περισσείαν κακίας, εν πραΰτητι δέξασθε τον έμφυτον λόγον τον δυνάμενον σώσαι τας ψυχάς υμών». Αυτό μας το είχε διακηρύξει ο Θεός και με τον Προφήτην Ιερεμία, λέγοντας «διαθήσομαι αυτοίς διαθήκην καινήν, διδούς νόμους μου εις διάνοιαν αυτών»· διότι το να έχωμε εκουσίαν γνώμην είναι ιδιότης της διανοίας. Αφού λοιπόν ο Κύριος έδειξε ότι κατ΄ αυτόν τον έμφυτον νόμον έχουν αναγραφή τώρα όλα τα ευαγγελικά παραγγέλματα, προστάζει και νομοθετεί να πολιτευώμεθα σύμφωνα με αυτά· διότι ενέβαλε την γνώσι του πρακτέου μέσα στην φύσι μας, ως φιλάγαθος και φιλάνθρωπος που είναι. Μάλιστα ο Κύριος με την κεφαλαιώδη αυτήν παραίνεσι, το «καθώς θέλετε ίνα ποιώσιν υμίν οι άνθρωποι, και υμείς ποιείτε αυτοίς ομοίως», έδειξεν ότι κάθε ευαγγελική εντολή είναι όχι μόνον έμφυτος αλλά και δικαία και εύκολος και συμφέρουσα και επίσης εύληπτος σε όλους και ευνόητος από μόνη της. Τι δηλαδή; δεν γνωρίζεις ότι το να οργίζεσαι εναντίον του αδελφού και να τον προσβάλλης και μάλιστα χωρίς λόγον είναι κακόν; Και πως εσύ θέλεις να υποστής την οργή και την προσβολήν του και ούτε καν μετά από σκέψι φθάνεις σ΄ αυτήν την

γνώμην, αλλ΄ αμέσως δυσανασχετείς προς την εναντίον σου κινουμένην οργήν και προσβολήν, και με κάθε τρόπον την αποφεύγεις μη καταδεχόμενος αυτήν, οπωσδήποτε ως κακήν, ως άθεσμον, ως ασύμφορον; Έτσι θεωρείς και την προς την σύζυγό σου εμπαθή και περίεργον θέαν από κάποιον άλλον· έτσι επίσης όχι μόνον το εναντίον σου, αλλά και το προς εσέ για οποιονδήποτε λεγόμενον ψεύδος· και γενικώς αυτήν την εσωτερικήν στάσι απέναντι σε κάθε τι απηγορευμένον από την ευαγγελικήν εντολήν. Τι πρέπει να ειπούμε περί όλων των αμαρτωλών πράξεων που έχουν προαπαγορευθή από τον παλαιόν νόμον, του φόνου, της μοιχείας, της επιορκίας, της αδικίας και των ομοίων; Ακόμη δε και περί των αντιθέτων από αυτά αρετών και πως μας αρέσουν αυτοί που τις χρησιμοποιούν υπέρ ημών; Βλέπεις ότι και γνωρίζεις από μόνος σου κάθε εντολήν και την κρίνεις ως δικαίαν και συμφέρουσα; Και όχι μόνον αυτό αλλά και ως ευχερή; Διότι δεν θα θεωρούσες πολύ αξιόμεμπτον αυτόν που θυμώνει ή ψεύδεται εναντίον σου ή σε επιβουλεύεται με άλλον τρόπο, εάν ενόμιζες ότι είναι δυσκατόρθωτον ή αδύνατον το να απέχη εκείνος από αυτά.

Μη λοιπόν, όταν μεν εσύ κακοπαθής από άλλον, όταν υβρίζεσαι, εξαπατάσαι ή ζημιώνεσαι, συνηγορής υπέρ του εαυτού σου, ενώ όταν συ ο ίδιος υβρίζης και αδικής και επιχειρής να εξαπατήσης τον πλησίον σου, τον καταδικάζεις μη εξάγοντας την ιδίαν απόφασι για τα ίδια πράγματα. Αλλά να είσαι αντικειμενικός κριτής, και εκείνα μεν που δεν θέλεις να παθαίνης από άλλον ως κακά, με κανέναν τρόπο να μη τα κάνης στον άλλον, εκείνα δε τα αγαθά που ποθείς εσύ να σου γίνωνται από τον άλλον, αυτά να του κάνης και συ. Ζητείς κάτι από κάποιον, βοήθειαν ίσως ή κάποιαν άλλην εξυπηρέτησι και θέλεις οπωσδήποτε να την λάβης, επειδή το θεωρείς καλόν; γιατί όχι; Όταν λοιπόν κάποιος άλλος σου ζητή κάτι, σπεύσε να του φερθής φιλικώς και να θεωρής καλόν το να λάβη και εκείνος κάτι εμπράκτως από σε. Αλλά ζητεί εκείνος από σε κάτι περισσότερον από όσα έχεις; Δείξε με όσα έχεις ότι και αν είχες περισσότερα, θα του παρείχες· «ει γαρ το θέλειν παράκειται» (αν υπάρχη θέλησις) λέγει ο Παύλος «εξ ων έχει τις ευπρόσδεκτος, ουκ εξ ών ουκ έχει». Θέλεις να αγαπάσαι από όλους, να αξιώνεσαι συγγνώμης και θεωρείς βαρύ και ανυπόφορον το να κατακρίνεσαι και μάλιστα ενώ έπταισες και λίγο; Αγάπα τότε και συ τους πάντες, να είσαι συγχωρητικός, άπεχε από την κατάκρισι, βλέποντας κάθε άνθρωπον σαν τον εαυτόν σου και έτσι να αποφασίζης και να ενεργής, με αυτήν την διάθεσι. «Τούτο γαρ έστι το θέλημα του Θεού» λέγει ο κορυφαίος των Αποστόλων Πέτρος, «αγαθοποιούντας φιμούν (να φιμώνουμε) την των αφρόνων ανθρώπων αγνωσίαν», εκείνων δηλαδή που μας εχθρεύονται ματαίως και δεν θέλουν να δώσουν σε άλλους εκείνα που επιθυμούν αυτοί να λαμβάνουν από άλλους.
Πράγματι πως δεν είναι άφρων όποιος, ενώ ανήκουμε όλοι στην ιδία φύσιν αυτός δεν αντιμετωπίζει το θέμα με τον ίδιον τρόπον, ούτε αποδίδει την ιδίαν κρίσι, μολονότι ενυπάρχουν σ΄ εμάς φυσικώς και η κρίσις αυτή και η θέλησις; Διότι στο να θέλωμε να αγαπώμεθα και να ευεργετούμεθα από όλους, όπως και από τον εαυτόν μας, είμεθα όλοι αυτοκίνητοι. Επομένως και το να θέλωμε να αγαθοποιούμε και να έχωμε

καλήν διάθεσι προς όλους, όπως και προς τους εαυτούς μας, είναι έμφυτο σ΄ εμάς, επειδή όλοι έχουμε γίνει κατ΄ εικόνα του αγαθού. Αλλά όταν εισήλθε μέσα μας και επληθύνθη η αμαρτία, την μεν προς τον εαυτόν μας αγάπη δεν την έσβεσε, αφού σε τίποτε δεν της εναντιώνεται, ενώ την προς αλλήλους αγάπην, ως κορυφήν των αρετών την κατέψυξε, την ηλλοίωσε και την αχρήστευσεν. Όθεν αυτός που ανακαινίζει την φύσι μας και την ανακαλεί προς την χάριν της εικόνος της, δίδοντας τους ιδικούς του νόμους κατά το προφητικόν, στις καρδίες μας, λέγει «καθώς θέλετε ίνα ποιώσιν υμίν οι άνθρωποι και υμείς ποιείτε αυτοίς ομοίως» και «ει αγαπάτε τους αγαπώντας υμάς, ποία υμίν χάρις εστί; και γαρ οι αμαρτωλοί τούτο ποιούσι· και εάν δανείζητε παρ΄ ων ελπίζετε απολαβείν, ποία υμίν χάρις εστί; Και γαρ αμαρτωλοί αμαρτωλοίς δανείζουσιν, ίνα απολάβωσι τα ίσα».

Αμαρτωλούς εδώ ονομάζει όσους δεν φέρουν το όνομά του και όσους δεν πολιτεύονται σύμφωνα με το Ευαγγέλιόν του· τους απεκάλεσε όλους αυτούς με ένα όνομα δεικνύοντας με τον τρόπον αυτόν ότι δεν προκύπτει κανένα όφελος από το να λεγώμεθα χριστιανοί, εάν με τα έργα μας δεν διαφέρωμε από τους εθνικούς. Όπως δηλαδή έλεγεν ο μέγας Παύλος προς τους Ιουδαίους ότι «περιτομή ωφελεί, εα νόμον πράττης· εάν δε παραβάτης νόμου ης, η περιτομή σου ακροβυστία γέγονεν»· έτσι και τώρα ο Χριστός λέγει σ΄ εμάς δια του Ευαγγελίου, ότι σε σας τους ιδικούς μου θα υπάρχη η χάρις που ενώνει με εμέ, εάν τηρήτε τις εντολές μου· εάν όμως πράττετε τα έργα των αμαρτωλών και τίποτε περισσότερον, αγαπάτε δηλαδή αυτούς που σας αγαπούν και ευεργετήτε αυτούς που σας ευεργετούν, δεν θα αποκτήσετε από αυτά καμμίαν παρρησία προς εμέ. Και δεν τα λέγει αυτά αποτρέποντάς μας από το να αγαπούμε αυτούς που μας αγαπούν και από το να ευεργετούμε αυτούς που μας ευεργετούν, και από το να δανείζωμε σε αυτούς οι οποίοι πρόκειται να μας τα επιστρέψουν· αλλά φανερώνει ότι το καθένα από αυτά δεν έχει μισθόν, επειδή λαμβάνει εδώ την ανταπόδοσι, και δεν φέρνει καμμίαν χάρι στην ψυχήν ούτε την καθαρίζει από την αμαρτίαν η οποία την έχει κηλιδώσει. Δεν προξενούν λοιπόν αυτά, όταν υπάρχουν, κανένα κέρδος, καμμίαν ιδιαιτέραν χάρι στην ψυχήν ως αιωνίαν ανταπόδοσιν, όταν όμως απουσιάζουν προξενούν πολλήν κατάκρισιν και ζημίαν. Διότι αυτοί που δεν ανταγαπούν ούτε εκείνους που τους αγαπούν και τους φροντίζουν, είναι χειρότεροι και από τους τελώνες και τους αμαρτωλούς· εκείνοι δε που με έργα και λόγους τους ανταμείβουν με τα αντίθετα πόσον περισσότερο κατακρίνονται; Τοιούτοι είναι και όσοι αφηνιάζουν προς τους άρχοντες της πόλεως, μολονότι εκείνοι καθημερινώς καταβάλλουν γι΄ αυτούς σημαντικές φροντίδες, όσοι δεν αποδίδουν την εύνοιαν που αρμόζει στους βασιλείες οι οποίοι ετάχθησαν από τον Θεόν, όσοι δεν ταπεινώνονται κάτω από την κραταιάν χείρα του Θεού, αλλ΄ απειθούν στην Εκκλησίαν του Χριστού και αγανακτούν ματαίως κατά των προστατών της Εκκλησίας, και μάλιστα την στιγμή που εκείνοι καταβάλλουν τόσην προσπάθεια για το καλό τους και θέλουν και εύχονται και πράττουν με όλην τους την δύναμι κάθε αγαθόν και ωφέλιμο γι΄ αυτούς.

Αλλά και εκείνοι που δεν δανείζουν στους υποσχομένους να ανταποδώσουν τα ίσα και εγκαίρως, αλλά απαιτούν τόκους και μάλιστα βαρείς και χωρίς αυτούς ούτε καν να εμφανισθή επιτρέπουν ο κήνσος και το αργύριον, είναι σχεδόν άνομοι και χειρότεροι από τους αμαρτωλούς, αφού ούτε στον παλαιό νόμο πείθονται ούτε στην νέαν Διαθήκην. Από αυτά η μεν Διαθήκη μας προτρέπει να δανείζωμε και σε εκείνους οι οποίοι δεν υπάρχει ελπίς να μας επιστρέψουν το δάνειον, ο δε παλαιός νόμος λέγει «ουκ εκτοκιείς (τοκίσης) το αργύριόν σου» και επαινεί αυτόν που δεν δίδει τα χρήματά του με τόκον· επίσης συνιστά να αποφεύγωμε την πόλι, στις πλατείες της οποίας, δηλαδή φανερά, συνάπτονται δάνεια με τόκον και δόλον. Βλέπετε ότι ο τοκογλύφος αφαιρεί όχι μόνον της ψυχής του, αλλά και της πολιτείας την δόξα, διότι της προσάπτει κατηγορίαν απανθρωπίας, και την αδικεί ολοκληρωτικά και σοβαρά; Διότι ενώ είναι ιδικός της πολίτης και όσα έχει τα απέκτησε από αυτήν, δεν τα χρησιμοποιεί προς όφελός της. Σ΄ αυτούς που δεν έχουν δεν θέλει να δανείζη, ενώ σε αυτούς που έχουν, αλλά ολίγα, δίδει με τόκον, ώστε μαζί με το επάγγελμά τους να τους αφαιρέση και εκείνα τα ολίγα που έχουν. Γι΄ αυτό προφανώς και ο Προφήτης συνάπτει τον τόκον με τον δόλον, λέγοντας «εμάκρυνα φυγαδεύων και ηυλίσθην εν τη ερήμω ότι είδον ανομίαν και αντιλογίαν εν τη πόλει, και ουκ εξέλιπεν εν των πλατειών αυτής τόκος και δόλος».

Σπεύδει λοιπόν να πλουτίση ο τοκιστής όχι τόσον με χρήματα όσον με αμαρτήματα, καταστρέφοντας έτσι και την περιουσία του δανειστού και την ιδικήν του ψυχήν. Διότι οι τόκοι είναι σαν γεννήματα εχιδνών, τα οποία φωλιάζουν στους κόλπους των φιλαργύρων και προδηλώνουν ότι δεν θα διαφύγουν τους ακοιμήτους σκώληκες που απειλούνται για τον μέλλοντα αιώνα. Εάν δε κάποιος από αυτούς λέγη ότι, αφού δεν μου επιτρέπης να λαμβάνω τόκους, θα κρατήσω κοντά μου το αργύριον που μου περισσεύει και δεν θα το διαθέσω σε όσους χρειάζονται δανεικά, αυτός ας γνωρίζη ότι έχει μέσα του τις μητέρες των εχιδνών, οι οποίες θα του γίνουν μητέρες και των ακοιμήτων εκείνων σκωλήκων.

Γι΄ αυτούς λοιπόν τους λόγους ο Κύριος, θέλοντας με κάθε τρόπον να μας απομακρύνη από όλα τα κακά, παραγγέλλει να αγαπούμε και να αγαθοποιούμε και τους εχθρούς και να δανείζωμε σ΄ εκείνους που δεν έχουν να μας ανταποδώσουν, χωρίς να αποβλέπωμε σε τίποτε· διότι, λέγει «έσται ο μισθός υμών πολύς, και έσεσθε υιοί Υψίστου, ότι αυτός χρηστός εστίν επί τους αχαρίστους και πονηρούς». Μη νομίζης, λέγει, ότι επειδή αγαθοποιείς αυτούς που σου φέρονται άσχημα και δίδεις σ΄ εκείνους που δεν ανταποδίδουν, θα χάσης τα ιδικά σου· διότι τώρα είναι καιρός σποράς και αγαθοεργίας, ο δε καιρός του καταλλήλου θερισμού είναι ο μέλλων αιών. Μην απελπισθής λοιπόν για τον χρόνον που έχει ορισθή μεταξύ σποράς και θερισμού, αλλά γνώριζε ότι θα συγκομίσης τα αγαθά σου πολλαπλάσια, όπως απεναντίας και οι εδώ κακοποιούντες θα συγκομίσουν τα κακά που τους αρμόζουν. Διότι ότι σπείρει

κανείς εδώ, τα ανάλογα θα θερίση εκεί, αλλά με μεγάλην προσθήκη.

Εάν λοιπόν εδώ ομοιώσης τον εαυτό σου δια των έργων με τον Υιόν του Θεού και αποδείξης ότι είσαι καλός με όλους, όπως και εκείνος είναι προς όλους αγαθός, θα λάβης εκεί με επαύξησι την προς αυτόν ομοίωσι, περιλαμπόμενος με το φως της δόξης του Υψίστου και συζών αιωνίως με εκείνους για τους οποίους ο Χριστός θα είναι «ο Θεός εν μέσω θεών», και θα διαμοιράζη τα αξιώματα της αϊδίου μακαριότητος· διότι αυτό εδήλωσε με την προσθήκη «και έσεσθε υιοί Υψίστου, ότι αυτός χρηστός εστίν επί τους αχαρίστους και πονηρούς». Πράγματι, γι΄ αυτό και ο Υιός του Θεού αφού έκλινεν ουρανούς κατήλθε στην γη και έγινεν υιός ανθρώπου και είπε και έπραξε όλα αυτά, και τέλος αφού έπαθεν απέθανεν υπέρ ημών και ανέστη και ανήλθε πάλι στους ουρανούς για να μας κάνη ουρανίους και αθανάτους και υιούς Θεού. Ώστε αυτά που απαιτεί τώρα από εμάς, το να αγαπούμε τους εχθρούς, να αγαθοποιούμε, να δανείζωμε σε εκείνους που δεν έχουν να μας ανταποδώσουν, δεν είναι μόνον οφειλόμενα και συμφέροντα για μας, όπως προαπεδείχθη, αλλά και μικρά είναι συγκρινόμενα με όσα δίδονται από εκείνον. Διότι αυτός μεν έδωσε τον εαυτόν του υπέρ ημών οι οποίοι όχι μόνον δεν είχαμε τίποτε να του ανταποδώσουμε, αλλά και είχαμε φανή με πολλούς τρόπους αχάριστοι και πονηροί προηγουμένως· εμάς όμως μας προτρέπει να δανείζωμε από το περίσσευμα και να αγαθοποιούμε από όσα έχουμε στην διάθεσί μας. Ποία και πόσα; Και για αυτά ακόμη τα μικρά μας ανταποδίδει την προς αυτόν ομοιότητα και την υψίστην υιοθεσία και τους ουρανίους μισθούς, λέγοντας «γίνεσθε οικτίρμονες ότι και ο πατήρ υμών ο εν τοις ουρανοίς οικτίρμων εστί». Μεθ΄ ου αυτώ πρέπει δόξα συν αγίω Πνεύματι εις τους αιώνας των αιώνων. Αμήν.

(Πηγή: Ι. Μ. Σάμου)